

7 mei 2007

Toelichting bij het advies over het
Samenwerkingsakkoord tussen de regering van de
republiek Kroatië en de Vlaamse regering

Op 13 november 2006 ondertekenden de Vlaamse Regering en de Regering van de republiek Kroatië in Zagreb een Samenwerkingsakkoord. Het akkoord is een exclusief Vlaams verdrag dat de Regering wenst te sluiten in het kader van haar beleid ten aanzien van Centraal en Oost Europa. Het ontwerp van decreet moet voor principiële goedkeuring worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering. In geval van goedkeuring, zal de Vlaamse Regering advies inwinnen van de Raad van State. Na het verwerken van het advies en na de definitieve goedkeuring door de Vlaamse Regering, wordt het ontwerp van decreet ingediend bij het Vlaams Parlement. Het akkoord treedt in werking nadat beide partijen elkaar ervan op de hoogte gebracht hebben dat er voldaan is aan de interne wettelijke bepalingen voor het van kracht worden van het akkoord. Met het oog op de principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering verzoekt Geert Bourgeois, Vlaams minister van Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media en Toerisme, om advies van het Vlaams Vredesinstituut over het Samenwerkingsakkoord op basis van artikel 6 § 3 van het oprichtingsdecreet.

1 Het Samenwerkingsakkoord

Het Samenwerkingsakkoord met Kroatië kadert in het Vlaams beleid ten aanzien van Centraal- en Oost Europa dat in 1992 officieel van start ging. Sinds 1994 sloot Vlaanderen samenwerkingsakkoorden met Polen, Hongarije, Estland, Letland, Litouwen, Roemenië, Slovenië, Bulgarije, Tsjechië en Slowakije. Het Samenwerkingsprogramma Centraal- en Oost Europa is gebaseerd op drie pijlers: pijler I voor de nieuwe lidstaten, pijler II voor kandidaat-lidstaten en pijler III voor landen van de Europese buitengordel. Bulgarije, Roemenië en Kroatië zijn momenteel de partnerlanden binnen de tweede pijler. De minister stelt voor 2007 voor de tweede pijler een budget ter beschikking van 1.800.000 euro, waarvan 500.000 euro voorzien is voor Kroatië. De partijen wensen met dit akkoord bij te dragen tot de integratie van Kroatië in de Europese Unie.¹

Het Samenwerkingsakkoord tussen Vlaanderen en Kroatië regelt de samenwerking in de verschillende domeinen waarvoor beide partijen bevoegd zijn, namelijk economie, onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en technologie, sport, kunst en cultuur, media en film, toerisme, sociale zaken en tewerkstelling, gezondheidszorg, leefmilieu en natuur, ruimtelijke ordening, huisvesting, infrastructuur en verkeer, landbouw, plattelandsontwikkeling en binnenlands bestuur. De partijen bevorderen de samenwerking tussen hun instellingen, organisaties en ondernemingen die werkzaam zijn in deze domeinen. Inzake economische samenwerking bijvoorbeeld, wordt de uitwisseling van ambtenaren, experts, professoren en bedrijfsleiders aangemoedigd om de regionale economische ontwikkeling te bevorderen, investeringen aan te moedigen en de bilaterale handel te stimuleren. De partijen streven ook naar samenwerking in het kader van internationale organisaties op gebieden die tot hun bevoegdheid behoren. Ze informeren elkaar, plegen overleg en beschouwen elkaar als bevoorrechte partners.²

Voor de uitvoering van het Samenwerkingsakkoord wordt een gemengde commissie Vlaanderen-Kroatië opgericht die minstens éénmaal om de twee jaar vergadert. De gemengde commissie maakt een tweejaarlijks werkprogramma op ter uitvoering van het samenwerkingsakkoord. Het akkoord wordt gesloten voor een periode van vijf jaar, tenzij één van beide partijen het akkoord vroeger wenst te beëindigen.³

2 Kroatië

Kroatië werd een onafhankelijke republiek op 25 juni 1991 door afscheiding van Joegoslavië. Na het overlijden van Franjo Tudjman op 10 december 1999 maakte Kroatië zich los van een ultranationalistisch en autocratisch regime.⁴ In de parlementaire en presidentiële verkiezingen van 2000 hebben de Kroaten massaal voor verandering gestemd. De Sociaal-Democratische Partij (de vroegere communisten) vormden samen met de Sociaal-Liberale Partij (HSLs) en enkele kleinere partijen een Westersgezinde coalitie onder leiding van Ivica Račan. Stipe Mesic werd in februari 2000 verkozen tot president. De parlementsverkiezingen van 2003 werden gewonnen door de Kroatische Democratische Unie (HDZ). Ivo Sanader werd de nieuwe premier, met de steun van de Servische partij in Kroatië in ruil voor de toekenning van minderheidsrechten aan de Serviërs. Mesic kon in 2005 na de presidentsverkiezingen zijn termijn hernieuwen.⁵

Kroatië is in volle ontwikkeling. Institutionele structuren en de civiele samenleving winnen langzaam aan vertrouwen. Er is vooruitgang inzake minderhedenrechten, al verloopt die op sommige vlakken traag, voornamelijk inzake vertegenwoordiging van minderheden in de administratie, de politieke eenheden en het gerecht. Broodnodige hervormingen binnen de rechterlijke macht zijn volop aan de gang. De Kroatische regering is op zoek naar een evenwicht tussen persvrijheid en verantwoordelijkheid. In tegenstelling tot de hoofdstad is op lokaal niveau de controle van lokale overheden op de media echter nog te sterk. Politiehervormingen dienen nog verder gedecentraliseerd te worden, en etnische incidenten blijven in de samenleving aanwezig. In 2005 werd er melding gemaakt van een stijgend aantal incidenten.⁶

Op economisch vlak heeft Kroatië sinds 1999 met de hulp van het IMF hervormingen doorgevoerd. Sanering van overheidsbedrijven, privatisering en het aantrekken van investeringen maken hier deel van uit. Er is een economische groei in Kroatië van 4% en de inflatie bedraagt 2%. De werkloosheid blijft hoog (18%), al doet Kroatië het niet slecht in vergelijking met de rest van de Balkan regio. De handelsbalans is deficitair, maar de tekorten worden deels gecompenseerd door overdrachten uit het buitenland en inkomsten uit toerisme. De EU is de belangrijkste handelspartner voor Kroatië en goed voor ongeveer de helft van de in- en uitvoer.⁷

2.1 Kroatië en de Europese Unie

Kroatië diende haar aanvraag voor lidmaatschap in op 21 februari 2003 en in juni 2004 werd Kroatië erkend als een kandidaat-lidstaat. De toetredingsonderhandelingen zouden in maart 2005 van start gaan, maar werden uitgesteld omdat Kroatië geen volledige medewerking verleende aan het VN-tribunaal in Den Haag (ICTY). Na een positieve evaluatie van ICTY gingen de toetredingsonderhandelingen in oktober 2005 toch van start.⁸

Op 9 november 2005 bracht de Europese Commissie haar eerste voortgangsrapport. Belangrijke aandachtspunten voor Kroatië waren decentralisatie van de overheidsadministratie, het functioneren van het gerechtelijk systeem, corruptie en de situatie van minderheden, in het bijzonder van de Roma minderheden. Op 8 november 2006 bracht de Europese Commissie een tweede voortgangsrapport uit. Hieruit blijkt dat Kroatië op politiek vlak nog bijkomende inspanningen moet leveren op het gebied van

bescherming van minderheden, hervormingen van het gerechtelijk systeem, vrij verkeer van kapitaal, concurrentiepolitiek, landbouw en milieu.⁹

2.2 Uitdagingen

Na de dood van Tudjman is het democratiseringsproces in Kroatië op gang getrokken. Mensenrechten en rechten voor minderheden worden beter beschermd, de persvrijheid is toegenomen, overheidsstructuren worden gedecentraliseerd e.a. Kroatië komt in dit proces voor een aantal uitdagingen te staan.

De medewerking met het Joegoslavië-tribunaal was het meest heikele punt dat de goede relaties tussen Kroatië en de internationale gemeenschap, inclusief de Europese Unie, in de weg stond. Carla Del Ponte, hoofdaanklaagster bij het Joegoslavië-tribunaal, verweet Kroatië dat er jarenlang niets gedaan werd om oud generaal Ante Gotovina op te sporen. Hoewel Kroatië aan 625 van de 626 verzoeken van ICTY heeft voldaan, was de arrestatie van Gotovina van cruciaal belang. Gotovina werd ervan verdacht verantwoordelijk te zijn voor de dood van minstens 150 Servische burgers en het verdrijven van 200 000 Servische burgers. Ten gevolge van dit negatief oordeel werden de toetredingsonderhandelingen tot de EU uitgesteld. In oktober 2005 veranderde de regering Sanader van houding. Vlak voor de Europese top in oktober 2005 verklaarde Del Ponte verrassend dat Kroatië al het mogelijke deed om de generaal in Den Haag te doen verschijnen, waarna de EU toetredingsonderhandelingen onmiddellijk van start gingen. In november 2005 werd Gotovina inderdaad gearresteerd en was de belangrijkste struikelblok van de baan.¹⁰ Het jongste jaarlijkse rapport van ICTY (augustus 2005-juli 2006) evalueert de medewerking van Kroatië aan het VN-tribunaal zeer positief en verwijst naar de verdienste van de Kroatische regering bij de arrestatie van Gotovina.¹¹

Een van de belangrijkste problemen waar Kroatië vandaag mee kampt is het moeilijke verloop inzake de terugkeer van Servische vluchtelingen. Tussen 300 000 en 350 000 Servische Kroaten hebben hun huis verlaten tijdens de oorlog (1991-1995). Overheidscijfers rapporteren dat 120 549 etnische Serviërs teruggekeerd zouden zijn sinds 1995, maar het feitelijke cijfer zou veel lager liggen. Een rapport van de OVSE in 2004 stelt dat nog slechts 14% de intentie heeft om terug te keren. Human Rights Watch vestigt daarom in het bijzonder de aandacht op de rechten van de Servische minderheid die vandaag in Kroatië leven. Een gebrek aan een oplossing voor problemen inzake eigendomsrecht, een groeiend aantal etnisch geïnspireerde incidenten tegen Servische Kroaten, en de ondervertegenwoordiging van Serviërs in de staatsadministratie, bij het gerecht, en de lokale overheden, vormen een blijvende uitdaging.¹²

Een ander probleem is een aanslepend grensconflict met Slovenië in de Piran-baai in de Adriatische Zee. Het dispuut gaat voornamelijk over het gebruik van viswateren. Ondanks een akkoord tussen de voormalige premiers van beide landen is het Kroatische parlement nog niet overgegaan tot het ratificeren van het akkoord. Er heerst onvrede onder de parlementairen omdat er te veel toegiften aan Slovenië zouden gedaan worden.¹³

Op het gebied van corruptiebestrijding heeft Kroatië ook nog een weg af te leggen. De Europese Bank voor Reconstructie en Ontwikkeling concludeerde in haar jaarlijks rapport dat de corruptie in vergelijking met 2002 weer is toegenomen.¹⁴

3 Advies principiële goedkeuring van het Samenwerkingsakkoord

Het Vlaams Vredesinstituut is van mening dat een Samenwerkingsakkoord tussen Vlaanderen en Kroatië verrijkend is voor Vlaanderen en kan bijdragen tot de verdere opbouw van een duurzame vrede in Kroatië. Sinds de dood van Tudjman is Kroatië naar een meer open en meer democratische samenleving geëvolueerd. Hoewel de Kroatische samenleving nog tegen een aantal uitdagingen aankijkt die voortgekomen zijn uit het conflict in Ex-Joegoslavië, is er een positieve evolutie in de manier waarop de staat georganiseerd is en omgaat met de civiele samenleving.

Het perspectief van lidmaatschap van de Europese Unie heeft het optimisme nog versterkt. Verwacht wordt dat Kroatië kort na 2010 zal toetreden tot de Europese Unie. Een Samenwerkingsakkoord tussen Vlaanderen en Kroatië zal de bilaterale contacten, de samenwerking en het vertrouwen tussen de regeringen versterken. Het Samenwerkingsakkoord legt vooral de nadruk op economische samenwerking, met oog voor de sociale dialoog, samenwerking inzake onderwijs en onderzoek, sport, cultuur, media, toerisme, welzijns- en gezondheidszorg, ruimtelijke ordening, landbouw, binnenlands bestuur en samenwerking in het kader van internationale organisaties. Het Samenwerkingsakkoord beoogt op die manier bij te dragen tot een vlotte integratie van Kroatië in de Europese Unie.

Het Vlaams Vredesinstituut hoopt dat het Samenwerkingsakkoord op een doeltreffende manier uitvoering zal krijgen zodat het de Kroatische samenleving daadwerkelijk ten goede komt. Het vredesinstituut vraagt de Vlaamse regering bij de implementatie van het Samenwerkingsakkoord de nadruk te leggen op projecten die de huidige uitdagingen in de Kroatische samenleving het hoofd bieden, zoals de problematiek inzake terugkeer van vluchtelingen, eigendomskwesaties, de bescherming van minderheden, de vertegenwoordiging van minderheden in overheidsstructuren, de sociale dialoog en verzoeningsaspecten van vredesopbouw. Het Vredesinstituut merkt op dat er in het Samenwerkingsakkoord nergens verwezen wordt naar de opbouw van een duurzame vrede en stabiliteit, nochtans de uiteindelijke doelstelling van de integratie in de Europese Unie, en vindt dat dit in de toekomst geëxpliciteerd mag worden.

Het vredesinstituut ondersteunt het samenwerkingsakkoord tussen Vlaanderen en Kroatië en gelooft dat de uitwisseling van expertise en de samenwerking in verscheidene domeinen waardevolle kansen biedt voor beide partners.

¹ Bourgeois, G. Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord tussen de Regering van de Republiek Kroatië en de Vlaamse Regering ondertekend in Zagreb op 13 november 2006.

² Bourgeois, G. Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord tussen de Regering van de Republiek Kroatië en de Vlaamse Regering ondertekend in Zagreb op 13 november 2006.

³ Bourgeois, G. Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord tussen de Regering van de Republiek Kroatië en de Vlaamse Regering ondertekend in Zagreb op 13 november 2006.

- ⁴ Franjo Tudjman, Father of Croatia, *BBC News*, 11 december 1999, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/294990.stm> geconsulteerd op 23 april 2007.
- ⁵ Bourgeois, G. Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord tussen de Regering van de Republiek Kroatië en de Vlaamse Regering ondertekend in Zagreb op 13 november 2006.
- ⁶ OSCE, *Status Report No. 17 on Croatia's progress in meeting international commitments since July 2005*, 10 november 2005, http://www.osce.org/documents/mc/2005/11/17011_en.pdf, geconsulteerd op 23 april 2007.
- ⁷ Bourgeois, G. Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord tussen de Regering van de Republiek Kroatië en de Vlaamse Regering ondertekend in Zagreb op 13 november 2006.
- ⁸ Europese Commissie, DG Uitbreiding, *EU-Croatia relations, main steps towards the EU*, november 2006, http://ec.europa.eu/enlargement/croatia/eu_croatia_relations_en.htm, geconsulteerd op 24 april 2007.
- ⁹ Bourgeois, G. Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord tussen de Regering van de Republiek Kroatië en de Vlaamse Regering ondertekend in Zagreb op 13 november 2006.
- ¹⁰ Nijsten, E. (2006), Struikelblok Gotovina overwonnen, *Ablak, tijdschrift voor Centraal Europa*, <http://cf.hum.uva.nl/oosteuropa/ablak/archiefArchief2006.html#gotovina>, geconsulteerd op 20 april 2007.
- ¹¹ United Nations, General Assembly Security Council, *Report of the international tribunal for the prosecution of persons responsible for serious violations of international humanitarian law committed in the territory of the former Yugoslavia since 1991*, A/61/271-S/2006/666, <http://www.un.org/icty/publications-e/index.htm>, geconsulteerd op 20 april 2007.
- ¹² Human Rights Watch (2006), *Croatia, a decade of disappointment: continuing obstacles to the reintegration of Serb returnees*, Human Rights Watch, vol 18, No 7 (D), <http://hrw.org/reports/2006/croatia0906/croatia0906web.pdf>, geconsulteerd op 23 april 2007.
- ¹³ Nijsten, E. (2006), Struikelblok Gotovina overwonnen, *Ablak, tijdschrift voor Centraal Europa*, <http://cf.hum.uva.nl/oosteuropa/ablak/archiefArchief2006.html#gotovina>, geconsulteerd op 20 april 2007.
- ¹⁴ Nijsten, E. (2006), Struikelblok Gotovina overwonnen, *Ablak, tijdschrift voor Centraal Europa*, <http://cf.hum.uva.nl/oosteuropa/ablak/archiefArchief2006.html#gotovina>, geconsulteerd op 20 april 2007.